

Alexandreida x Kronika tak řeč. Dalimila. (Obě poč. 14. stol.)

1. Plán pojmenovací:

Vyšší styl Alx. .... nižší styl Dal. kronika
(Předmluva - stylist. výše)

lexikální pestrost: přejatá slova – lat., něm., franc. původu
hojně málo, jen když to vyžaduje téma
element, oř, kropieň 'ozdobná pokrývka na koně'
viz dále

vlastní jména domácí i cizí

aktualizace děje na naše poměry Vlasta vypráví dívkám o boji
s Alexandrem bojuje např. Mladota Kyra a Alexandra

pokusy o etymologie jmen

málo *Říp* od *zřieti* 'dívat se'

bohatá slovní zásoba

omezení na nepříznakové
centrum slovní zásoby, tzn. na její
nejstálejší část užívanou i v
mluveném jazyce

bohatá synonymie – 7 výrazů pro válku..... maximálně synonym. dvojice
(*boj, bezpokojie, pobitie, pole, válka, vojna, seč*) např. *oř-kón*;

výjimečně 'válka' - tam synonym
více: *boj, válka, vojna, seč, sváda*
stereotypní opakování některých
obratů: *Potom Neklan s světa snide,*
jeho syn Hostivít na jeho
stolici vjide.

Hostivít kněz po tom snide,
Bořivoj na otcov stolec vznide

stereotypně se opakují i slova:

Neklan – většinou jako *neudatný*

vzácné archaismy – záměrně

vzácné archaismy – spíše jen vý-
pověď o době – *boniti* 'strašit'

kmeticě, chlípati

deminutiva hojná (*živótek*)

málo – *synek, děřátko*

hojná přirovnání

nápadné: časté užívání přísloví a
přirovnání: *mužě jako psy bít*

kopie stáchu jakžto třtie 'třtina'

Kto chce v domu škody zbyti,
ten nedaj jiskřě uhlem býti

prvky civilizační vrstvy slovní zásoby

z prostředí rytířského (*oř, puklér, helm*) –
vojenského: *bradaticě*

málo, jen obecně známé
bradaticě

gnómická trojverší: reakce na současnost,
autor vstupuje do děje:

*Plodu nedá moklé pole,
a čest i v rozkoši vôle
nesedí na jednom stole.*

2. Plán syntaktický

složitá souvětí s několikerým stupněm závislosti

jednodušší větná a souvětňná stavba
řídící věta a 1 závislá
větší podíl parataxe

častější hypotaxe
(kníže Alexander)

*Otčíka juž nejmějšě,
matky také nevidieše,
jedno mieše mistra svého,
najvěčého světa seho,
jemuž jej byl král poručil,
by jej čsti, múdrosti učil.*

*Jeden mu Durynka ukáza,
tomu jho chovati káza (Neklan)
řka: rozpominaj se na jeho otcě
čsného,
jenž tobě mnoho dobrého
(činil).*

přesahy

měly zpestřit stereotypnost gram.rýmů
*Avšak ač v čem moje slova
zblúdie, přiezen jest vždy hotova,
což by sprostného viděla,
by to svým pláštěm zastřěla.*

nejsou téměř přesahy

často přímá řeč, její pomocí se rozvíjí děj
střídání oznamovacích, tázacích, zvolacích vět

pestřejší soubor spojovacích prostředků x stereotypní
v obou dílech spojky odrážejí dobové možnosti, mají i archaismy
vňuž 'jak'

donidž 'dokud'
většina rýmů gramatických, tzn., že
se rýmují koncovky stejných gr.kat.
*Páni po koňu pojedú,
až Bieliny řěky dojedú.
Podlé té řěky kuoň poteče,
na jednu úlehl přiteče...*

3. Vynalézavé rýmy

často

*Ti přezen mají na vezření,
a srdce vždy zloby miení;
obličej mají pokojný,
a myslce (dem.!) vždy žádá vojny.*

závažná sdělení jsou spojena stejným rýmem,

viz gnómická trojverší

pravidelný osmislabičný verš

verš o proměnlivém počtu slabik
průměr kolem 8

Styl je dán látkou a adresátem:

předjímá příchod prózy

V Alx. jde o příběhy známé, sloužily k pobavení, k pozdvižení rytířského ducha. Je to dílo vysokého stylu určené do náročného šlechtického prostředí.

Dal. kronika – zaujatě předváděla české dějiny – v popředí je snaha vyložit co nejzajímavěji a nejpřesvědčivěji české dějiny. Exkluzivní forma nebyla volena proto, aby neodváděla pozornost od obsahu.

